

Når politiet dreper: Tre skudd i Ibsens gate

BT

Metoderapport SKUP 2023

Innsendere og organisering:

Rune Christophersen

Philipp Julius Bock

Lasse Lambrechts

Per Lindberg

Anne E. Hovden

Bendik Reed Årvik

Arbeidet startet i januar 2022, og pågår fortsatt.

Takk til: Eystein Røssum, Trond Olav Skrunes, Bjørn Erik Larsen, Arve Stigen, Fred Ivar Klemetsen, Tor Høvik, Bård Bøe, Endre Maurstad Lilletvedt, Kjersti Mjør, Tove B. Knutsen, Hanne Louise Åkernes, Ane Børhaug, Helge O. Svela, Halvard Alvheim Vegum og Maren Johanne Eiken for reportasjeledelse, bidrag og støtte i arbeidet.

Cover: Avtegning av politifoto fra deres rekonstruksjon av aksjonen i Ibsens gate

Publisert: Fra 17. juni 2023 og frem til d.d.

Kontaktperson: Rune Christophersen (rune.christophersen@bt.no)

Redaksjon: Bergens Tidende, Lars Hilles gate 30, 5008 Bergen

Innholdsfortegnelse

1. – Ikke bra i det hele tatt.....	1
2. Den dødelige politiaksjonen.....	1
3. Taktisk innsyn.....	2
3.1. Etterforskningsmaterialet.....	2
3.2. Matpapir og tålmodighet.....	3
3.3. Svakheter i Spesialenhetens materiale.....	4
3.4. Flygeblad med QR-kode.....	5
3.5. Gamle tegninger, egne scanninger og beregninger.....	5
4. Noen har snakket sammen.....	6
4.1. «Vi har hatt en liten diskusjon».....	6
4.2. Nok en runde med Spesialenheten.....	7
5. Jakten på annen dokumentasjon.....	7
5.1. Vil noen snakke med oss?.....	7
5.2. Helse-innsyn.....	8
6. Hvordan bygge en tidslinje.....	8
6.1. Lyddopptaket som referanse.....	8
6.2. Bygge egen tidsmaskin.....	9

6.3. Avgjørende dunk fra en stige.....	10
6.4. Når bestemte de seg for å slå inn døren?.....	11
7. Hvordan lager vi en 3D-scene?.....	11
7.1. Hjelp fra utlandet.....	11
7.2. Detaljer og forenkling.....	11
7.3. Nye oppdagelser.....	12
8. Det store vendepunktet.....	12
8.1. Bare lufting av følelser?.....	12
8.2. Tillatelse i det skjulte.....	13
8.3. Ny innsynsrunde hos Spesialenheten.....	13
8.4. Spesialenheten konkluderte feil.....	14
9. Helt ukjent.....	15
10. Motvillig riksadvokat.....	16
11. Hvor mange EMK-brudd?.....	16
11.1. POD trenger hjelp!.....	16
11.2. Jakten på de fire siste sakene.....	17
12. Etske problemstillinger.....	17
13. Spesielle erfaringer.....	18
13.1. Kildepleie.....	18
13.2. Maraton-innsyn.....	18
14. Funn og konsekvenser.....	19
Vedlegg.....	20
Publiserte saker.....	21
Distribuert flygeblad.....	26

1. – Ikke bra i det hele tatt

Morten Michelsen ble bare 39 år gammel. Han ble skutt og drept av politiet hjemme i sin egen leilighet i Ibsens gate i Bergen.

Når noen blir alvorlig skadet eller drept som et resultat av politiets maktbruk, finnes det klare regler for hva som skal skje. En uavhengig etterforskning skal iverksettes. Bevis skal sikres, vitner og involverte avhøres. Fakta skal på bordet, og alt skal gjøres slik at det går an å ha tillit til konklusjonene.

Men fungerer systemet som det skal?

Et hjerteskjærende lydopptak av Michelsens siste timer, gjort av ham selv, ble utgangspunktet for en gransking som kom til å strekke seg over to år, og som etterhvert omfattet et hundretall skytesaker i norsk politi.

På veien måtte vi lære oss 3D-modellering, lage vårt eget lille tidslinje-dataprogram, og analysere tusenvis av dokumenter fra Spesialenheten i et spesiallaget skrapeverktøy. Men vi måtte også lete i kjøkkenskuffen hjemme, for å finne det vi trengte til en metode ingen av oss hadde tenkt på siden barneskolen

– Det er ikke bra i det hele tatt. Det er det virkelig ikke.

Slik reagerte sjefen for Spesialenheten, Terje Nybøe, da BT presenterte noen av funnene fra granskingen for ham.

Riksadvokaten tror Norge kan ha gjort seg skyldig i brudd på menneskerettene.

Politiskytinger skal fra nå av bli etterforsket på en annen måte. Nye, nasjonale retningslinjer er på trappene. Både justisministeren, Spesialenheten og Riksadvokaten lover opprydding i et problem som verken vi eller myndighetene selv ante omfanget av da BTs arbeid begynte.

2. Den dødelige politiaksjonen

Den dødelige politiaksjonen like før jul i 2020 fikk bred medieomtale, også i Bergens Tidende. Da vi etter hvert bestemte oss for å granske alle sider ved det som hadde skjedd, var det ikke fordi vi hadde tips eller informasjon om at det her var gjort alvorlige feil.

To andre forhold gjorde utslaget:

Ikke siden andre verdenskrig hadde politiet drept noen i vårt distrikt. Offeret var en psykisk syk mann, og han var alene i sitt eget hjem da han ble skutt. Offentlig maktbruk som ender med døden er ekstremt alvorlig. Det skjer også stadig oftere. De siste fire årene er seks personer skutt og drept av politiet. Det er flere enn de 15 foregående årene til sammen.

Og: Vi satt på et materiale helt utenom det vanlige, som vi bare hadde brukt bruddstykker av i en nyhetspodkast, publisert før saken var endelig henlagt. Morten Michelsen hadde gjort et lydopptak inne i sin egen leilighet som dokumenterte hans siste timer.

Michelsen likte å dokumentere det som skjedde i livet sitt. Derfor hadde han skrudd på opptakeren denne kvelden. Han hadde den på seg helt til en sykepleier fjernet den på operasjonsbordet på Haukeland sykehus.

Vi fikk først høre om opptaket fra den lokale lederen for Spesialenheten, som fortalte om det i et intervju. Vi hadde tidlig etablert god kontakt med Michelsens foreldre. De lot oss få spilleren med hele opptaket.

Det var sterk kost. Vi kunne høre hvordan fortvilelsen og frustrasjonen steg utover kvelden. Michelsen fikk ikke den hjelpen han ville ha. Vi hørte samtalene han hadde med legevakten, og hvordan han prøvde å få kontakt med naboer og kjente. Og vi kunne høre at han ble skutt.

Vi var sikre på at dette unike materialet, og hendelsens alvor, gjorde at det var riktig å bruke ressurser på granskingen.

3. Taktisk innsyn

Det unike lydopptaket vi satt på, tegnet et bilde av hva som skjedde inne i leiligheten. Men det var det biter som manglet. Og ikke minst måtte vi finne ut hva som hadde foregått på utsiden før, under og etter aksjonen.

3.1. Etterforskningsmaterialet

Mest informasjon visste vi ville ligge i Spesialenhetens etterforskningsmateriale. Men straffesaksdokumenter er ikke offentlig tilgjengelige uten videre. Og vi var klar over at vi måtte vente til saken var påtalemessig avgjort før det var sannsynlig at vi kunne få innsyn.

Spesialenheten konkluderte i september 2021 med at de fire politifolkene hadde handlet i nødverge. Saken ble henlagt som intet straffbart forhold bevist. Michelsens foreldre klaget til Riksadvokaten, men fikk ikke medhold.

Da saken var endelig henlagt, valgte vi kun å søke om et begrenset innsyn i første omgang. Ba vi om alt, fryktet vi at vi kunne få nei på grunn av det store omfanget.

I det første innsynet ba vi om:

- Hoveddokumentlisten, som ville gi oss oversikt over hva slags etterforskningsmateriale som fantes.
- Åstedsrapporten.
- Alle avhør av de fire politibetjentene og brannmannskapene på stedet, både skriftlige og lyd/videopptak, inkludert opptak av rekonstruksjonen på åstedet.

Professor Ragna Aarli ved Det juridiske fakultet på Universitetet i Bergen hjalp oss med å spisse innsynsbegjæringen, ved å gi oss referanser til nyere rettspraksis.

Vi mente det var tungtveiende grunner for å gi oss tilgang.

Den europeiske menneskerettighetsdomstol har tidligere slått fast at EMK artikkel 10 om ytringsfrihet kan gi krav på dokumentinnsyn hvis fire krav er oppfylt:

- Innsyn må tjene et nødvendig formål.
- Opplysningene som etterspørres må ha offentlig interesse.
- Den som ber om innsyn må fylle en funksjon som vaktbikkje i samfunnet.
- Opplysningene må være tilgjengelige.

Høyesterett har også slått fast i den såkalte Våpenkjennelsen at «klassiske straffesaksdokumenter» ikke står i noen særstilling når det gjelder unntak fra taushetsplikten.

Vi mente de fire kravene åpenbart var oppfylt. Å kontrollere statens maktbruk overfor egne borgere er helt sentralt i pressens samfunnsoppdrag. I dette tilfellet dreide det seg om bruk av dødelig makt overfor en person med en kjent psykisk lidelse.

Begjæringen ble sendt i januar 2022. Etter seks uker innvilget Spesialenheten innsyn, men på ett vesentlig vilkår. Innsyn ble gitt «*i form av kontrollert gjennomsyn/lytting i Spesialenhetens lokaler*». I et møte med Spesialenheten fikk vi avklart hva dette innebar i praksis. Vi kunne notere fra dokumentene, men ikke avfotografere dem eller gjøre opptak av lyd- eller videofiler. Vi måtte skrive av alle dokumenter og opptak.

3.2. Matpapir og tålmodighet

Da vi startet prosjektet, hadde vi ambisjoner om å kunne visualisere hendelsesforløpet gjennom 3D-scener, kombinert med tekst, video og bilder. Dette mente vi ville være viktig for at vi selv bedre kunne forstå hva som skjedde, og for at leserne kunne gjøre det samme. Dette skulle også senere vise seg å bli helt avgjørende av flere grunner.

Senere i prosjektet fikk vi også vite at Kripos hadde laget en 3D-modell som en del av etterforskningen av saken. De mente også at en slik visualisering var vesentlig. 3D-modellen til Kripos var ett av få dokumenter vi ble nektet innsyn i hos Spesialenheten. Det ga oss ytterligere motivasjon for å lage vår egen.

Innsynet hos Spesialenheten ga oss imidlertid tilgang til politibetjentenes egne skisser fra åstedet, bilder Kripos hadde tatt under åstedsundersøkelsen, samt fotografier fra rekonstruksjonen utenfor leiligheten. Dette var en viktig nøkkel til å gjøre visualiseringen så korrekt som mulig.

Vi hadde ikke selv tilgang til leiligheten for å ta egne bilder, siden den nåværende leietakeren ikke ville slippe oss inn.

Vilkåret om «kontrollert gjennomsyn» gjorde at vi ikke fikk kopi av bildene og skissene, og heller ikke kunne avfotografere dem. Det var selvsagt et problem for det videre arbeidet med vår egen visualisering. Løsningen ble en metode barn har brukt i alle år for å kopiere bilder og figurer: Vi tok med oss en rull matpapir til Spesialenhetens kontor, la matpapiret oppå bildene og tegnet av.

Slik sikret vi oss viktig dokumentasjon på hvordan leiligheten og trappeoppgangen så ut, og hvordan politifolkene mente de hadde vært plassert foran Michelsens dør.

Etterhvert ble vi godt kjent i Spesialenhetens lokaler ytterst på Bryggen i Bergen. Åtte ganger var en eller flere av oss på besøk. Bare det innledende arbeidet med avskrift og avtegning krevde ca 20 dagsverk.

3.3. Svakheter i Spesialenhetens materiale

Vi hadde håpet at avskriftene av sambandskommunikasjonen skulle inneholde direkte transkriberinger av alt som var blitt sagt under aksjonen. Slik var det ikke. Ofte var dokumentene i realiteten bare et sammendrag og/eller etterforskernes tolkning. Ett eksempel: Hvor mye politiet hadde gjort for å få Michelsen ut av leiligheten frivillig, var et sentralt spørsmål i saken. I samtaleloggen hos Spesialenheten er en samtale mellom politifolkene om dette referert slik: *C spiller inn tanker om å ringe Michelsen ut til seg ved ankomst.*

Da aksjonen var over og Spesialenheten skulle varsles, er syv minutter og 44 sekunders telefonsamtale oppsummert slik: *Operasjonsleder varsler vakthavende hos spesialenheten om hendelsen, og at hans siste opplysning var at personen sannsynligvis var lettere skadet.*

Det fantes heller ingen tidskoder i avskriftene – når de ulike meldingene hadde gått ut på sambandet.

Dette skapte rom for unøyaktigheter og misforståelser, og viktig informasjon kunne gå tapt. Aksjonen i Ibsens gate hadde vært preget av kaos og vanskelige arbeidsforhold på grunn av mørke og vann fra overrissingsanlegget. Derfor var det viktig å vite nøyaktig hva som ble sagt og gjort når. For eksempel var det avgjørende å vite når politifolkene inne i huset fikk vite at brannen var slukket fra utsiden. Brannen ble oppgitt som grunn til at de hadde slått inn døren, og som altså endte med en dødelig konfrontasjon med Morten Michelsen.

De originale lydloggene hos nødetatene var slettet, så de kunne vi ikke få innsyn i.

3.4. Flygeblad med QR-kode

Natten Michelsen ble skutt, kom det flere tipsbilder og -videoer til redaksjonen. Nå ble disse funnet frem igjen. Kunne vi få tak i flere?

Vi kontaktet vitner på nytt som hadde blitt intervjuet av BT eller andre medier like etter hendelsen, ringte på flere hundre dører i nabolaget, og hang i gaten over tid. Vi førte nøye logg over hvilke adresser som var besøkt. Nabolaget består av mange beboere med ulike morsmål. Derfor laget vi flygeblad på fire språk med en QR-kode som sendte folk direkte til vår tipsportal. Arkene ble puttet i postkasser.

Dette arbeidet ga oss uunnværlig foto- og videodokumentasjon.

Mange videoer vi fikk overført var snapper. De mister metadata i overføringen, og vi måtte tilbake til hver enkelt telefon som snappene stammet fra for å ta skjermdump av metadataene i Snapchat-appen. På denne måten fikk vi både verifisert tidspunkt og sted.

3.5. Gamle tegninger, egne scanninger og beregninger

For å gi et riktig bilde av åstedet, måtte vi også sikre oss plantegninger. Bygårdens plantegninger er fra 1922. De hadde vi fått fra kommunen etter en innsynssøknad. Tegningene var håndtegnede og ikke alltid i målestokk. Dessuten er husene pusset opp inn- og utvendig gjennom årene. Vegger og dører er flyttet. Viktige detaljer som sprinkleranlegg eller belysning gikk heller ikke frem av tegningene. Derfor laget vi vår egen 3D-skanning av trappeoppgangen. Vi brukte Lidar-sensorene i en iPhone 13 Pro Max og appen Canvas. 3D-modellen som kom ut av skanningen var ikke nøyaktig nok til at vi kunne bruke den direkte, men ble en nyttig bit i puslespillet. Skanningen gjorde det enkelt å verifisere hvor mindre detaljer som rekkverk, dørhåndtak eller lamper var plassert.

Under befaringen tok vi bilder av viktige områder som utsiden av bygget og trappeavsatsen der Michelsen ble skutt. Sammen med bilder som BTs fotografer tok etter hendelsen og bilde- og videomateriale fra øyenvitner, kunne vi dermed plassere ulike detaljer med stor nøyaktighet.

4. Noen har snakket sammen

Etter skrivejobben hos Spesialenheten, satt vi med et omfattende materiale som ga mange svar. Men det ga oss også mange nye spørsmål. Blant annet lurte vi på hvordan det kunne ha seg at Michelsen, etter å ha blitt skutt i overkroppen tre ganger fra kloss hold, ble opplyst å være lettere skadd på fellessambandet.

Men det var et annet funn som skulle vise seg å bli mer sentralt.

4.1. «Vi har hatt en liten diskusjon»

I Spesialenhetens henleggelsesvedtak er den ene innsatslederen sitert på at *«de involverte mannskapene ble kjørt inn til politistasjonen med formaning om ikke å snakke sammen om hendelsen»*.

Men da vi leste gjennom avhørene med politifolkene som hadde vært med, la vi merke til noe rart. I sitt første avhør med Spesialenheten, dagen etter hendelsen, sier politimannen som skjøt:

«Jeg kan begynne med å si at vi har hatt en liten diskusjon eller en enkel debriefing i etterkant. Så jeg har forstått at det ikke er alt ved min forståelse som er slik realiteten var. Men jeg kommer til å ta utgangspunkt i min forklaring sånn jeg husker det.»

Politimannen som ledet aksjonen, sier i sitt første avhør:

«Jeg ble i ettertid forklart at mine kollegaer opplevde at jeg stod i umiddelbar fare for å bli skadet med kniv.»

De hadde altså snakket sammen før de satte seg ned med Spesialenhetens etterforskere. Referansen til en *«enkel debriefing»* viste at det ikke bare var snakk om småprat i forbifarten.

I avhørene fant vi snart flere andre eksempler på at de involverte politifolkene måtte ha hatt samtaler, og at de hadde utvekslet informasjon.

I en ordinær drapssak ville det vært utenkelig at mistenkte og nøkkelvitner ble gitt muligheten til å snakke sammen før avhør. Påtalemyndigheten har lav terskel for å kreve varetektsfengsel og isolasjon for å unngå bevisforspillelse. For en etterforsker er det elementær kunnskap at personer som skal forklare seg i et avhør, må være så upåvirket som mulig.

Vi gikk gjennom lover, forskrifter, instruksjer og rundskriv som fortalte hvordan politiet og Spesialenheten skal håndtere slike saker. Et rundskriv fra Riksadvokaten fra 2006 var, slik vi så det, svært tydelig:

«For å sikre at saksforholdet blir best mulig opplyst og at tilliten til etterforskningen ikke svekkes, er det viktig at de involverte tjenestemenn i de alvorlige sakene med umiddelbar innsats fra Spesialenheten, holdes atskilt inntil de er avhørt av etterforskningsavdelingen.»

Hvorfor skjedde ikke dette med politifolkene fra Ibsens gate? Dette spørsmålet skulle bli sentralt i arbeidet vårt de neste månedene.

4.2. Nok en runde med Spesialenheten

Nå var tiden inne for å utvide innsynet hos Spesialenheten. Deres hoveddokumentliste hadde 215 oppføringer og ga oversikt over alt materialet deres i saken i tittelform. Men hvor mye var egentlig relevant for oss?

Spesialenheten sa ja til et møte der vi gikk gjennom listen punkt for punkt. Det var arbeidsbesparende for begge parter, fordi vi da kunne spisse den nye innsynsbejæringen.

Ny bejæring ble sendt i september 2022, der vi bad om 28 nye dokumenter. Etter to måneder fikk vi innsyn i det meste vi bad om. Hva politiet hadde på Michelsen i sine registre fra før og ambulansejournalen var blant dokumenter vi nå kunne skrive av.

5. Jakten på annen dokumentasjon

5.1. Vil noen snakke med oss?

Parallelt med innsynsarbeidet, prøvde vi å få snakke med flest mulig av dem som hadde vært tilstede under aksjonen. Vi kontaktet brannvesenet, og hadde et innledende møte med tre av deres ledere. Vi var helt åpne om hva vi jobbet med og hvorfor en slik tilgang var viktig.

Det førte frem: Vi fikk møte to av brannfolkene. De ga viktig detaljinformasjon, og vi fikk oppklart spørsmål vi hadde fra Spesialenhetens avhør.

Men der stoppet det.

Vi rettet en henvendelse til de fire politifolkene fra aksjonen på e-post. Også der forklarte vi grundig hva vi holdt på med og hvorfor vi mente det var viktig at deres stemmer kom frem, utover avhørene.

Ingen svarte, men politiledelsen sa klart nei til at vi fikk møte dem. Alle spørsmål måtte rettes til deres leder, eller kommunikasjonsavdelingen. Vi hadde flere fysiske møter med politiledelsen, samt utallige epostutvekslinger. Den manglende tilgangen gjorde arbeidet tidkrevende både for politietaten og oss.

Vi fikk heller ikke møte noen av dem som hadde vært med fra helsevesenet. Vi hadde ett fysisk møte med ledere i Helse Bergen for å få tilgang, uten at det førte

frem. Også dette resulterte i lange og omfattende epostutvekslinger for å avklare alle spørsmål.

5.2. Helse-innsyn

Vi så at Helse Bergen også kunne sitte med nyttig skriftlig dokumentasjon som fylte ut bildet. Innsynsrundene der pågikk i over ett år, og der er vi ennå ikke helt i mål (se punktet spesielle erfaringer).

Vi ville blant annet ettergå helsehjelpen Michelsen fikk fra skuddene falt til han døde på sykehuset noen timer etter. Bakgrunnen var misforståelsen om hvor skadet Michelsen var. Vi ba om sykehusjournalen fra tidspunktet han ankom akuttmottaket til han ble erklært død. Ambulansejournalene hadde vi fra før. Siden vi hadde fullmakt fra avdødes foreldre, gikk dette greit. Vi fikk så uavhengig helsepersonell fra flere faggrupper til å gå gjennom dokumentene. Deres konklusjon var at misforståelsen ikke syntes å ha fått avgjørende følger den livreddende innsatsen..

6. Hvordan bygge en tidslinje

Vi så tidlig betydningen av å bygge ut en mest mulig detaljert tidslinje. Å tidfeste hendelser på sekundet var viktig for å forstå hele hendelsesforløpet. Vi visste da ikke hvor viktig dette skulle bli for hovedsaken. Nå satt vi på et godt grunnlag.

6.1. Lydopptaket som referanse

Utfordringen med den tidslinjen vi hadde, var at den ikke var presis nok. I det sladdede påtalevedtaket fra Spesialenheten var det en tidslinje over viktige hendelser, men tidspunktene var omtrentlige og bare oppgitt i hele minutter. Vi måtte finne en metode som ga oss kontroll på de ulike hendelsene og som kunne plassere dem i forhold til hverandre.

Lydopptaket til Michelsen skulle bli en nøkkel i dette arbeidet. Opptakeren hadde gått kontinuerlig den siste timen før han ble skutt, og fanget opp mange av hendelsene vi prøvde å tidfeste. Problemet var at vi ikke visste når opptakeren var blitt slått på.

Kvaliteten på opptaket var heller ikke optimal. BTs lydteknikere klarte å fjerne noe støy. I håp om ytterligere forbedring, ble opptaket sendt til Primeau Forensic i Detroit, som blir brukt av blant andre FBI. Dette hjalp, men det var ikke nok til at vi kunne fange opp alt som ble sagt.

Spesialenheten hadde laget en logg etter å ha lyttet gjennom samme opptak. De hadde transkribert lydopptaket og angitt enkelte tidskoder. Vi strukturerte dette i et regneark. Dessverre var ikke det klokkeslett, men antall minutter og sekunder ut i selve opptaket som var notert.

Da vi hørte gjennom lydklippet for å kontrollere opplysningene i Spesialenhetens logg, oppdaget vi også et annet problem. Vår avspiller viste andre tidskoder enn de Spesialenheten opererte med. Årsaken viste seg å være at lyden var tatt opp i såkalt variabel bitrate. Denne teknologien brukes for å spare lagringsplass, og gir enkelte lydspillere problemer med tidsangivelsen.

Vi testet ulike programmer og dobbeltsjekket med stoppeklokke, og landet på verktøyet Audacity. Nå stemte våre tidskoder med Spesialenhetens, og vi kunne supplere med våre egne tidskoder på segmenter som ikke hadde tidskode fra før.

6.2. Bygge egen tidsmaskin

Vi satt nå med en lydfil der vi visste nøyaktig hvor lang tid det hadde gått mellom de ulike hendelsene som vi hørte på opptaket. Det gikk for eksempel 12 sekunder fra politiet banket på naboens dør til de banket på Mortens dør. Men hva var klokken da dette skjedde?

Vi trengte en annen kilde som kunne brukes til å tidfeste noe av det vi kunne høre på opptaket. Klarte vi å tidfeste én av hendelsene nøyaktig, kunne vi enkelt regne ut klokkeslettet til alt det andre som opptakeren hadde fanget opp.

Og vi kom på at vi hadde en slik kilde: Morten Michelsens telefonregning.

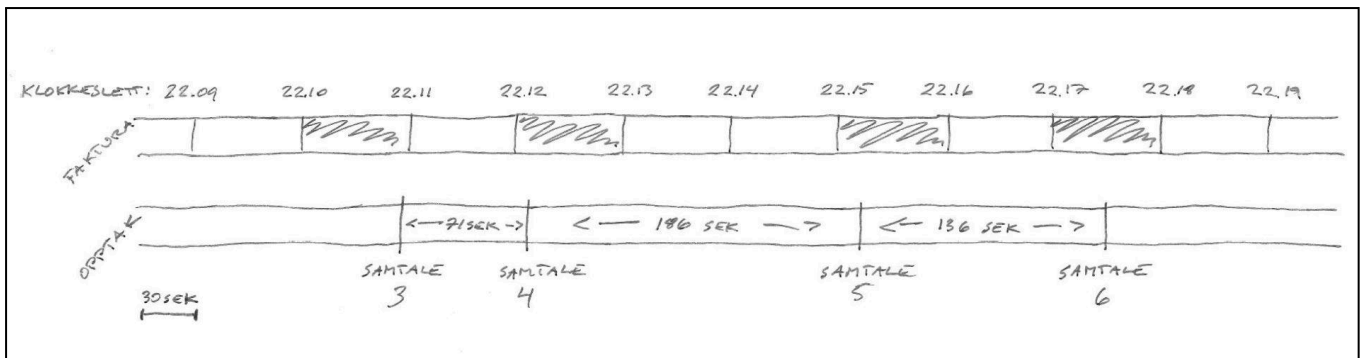
Michelsens spesifiserte faktura hadde vi tidligere fått fra foreldrene. Formålet var å få vite hvem han hadde hatt kontakt med. Nå kom den til nytte på en helt annen måte.

Michelsen hadde nemlig brukt høyttalerfunksjonen da han ringte, og flere telefonsamtaler var derfor hørbare i lydopptaket.

I mobilregningen fant vi tidspunktene for disse samtalene, samt lengden på dem. Slik kunne telefonsamtalene på opptaket kobles til klokkeslett fra regningen.

Men fakturaen hadde en stor mangel: Den oppga tidspunktene kun i timer og minutter, ikke sekunder. Vi trengte langt større presisjon enn en feilmargin på 60 sekunder.

Løsningen ble å lage et lite dataprogram som sammenlignet klokkeslettene fra telefonregningen med de totalt seks telefonsamtalene på lydopptaket. Logikken i denne metoden kan best forklares med en skisse.

Den øverste tidslinjen i illustrasjonen over («Faktura») viser hvilke minutter Michelsens fire siste samtaler skjedde innenfor, slik dette fremgikk av telefonregningen (de fire skraverete feltene).

Den nederste tidslinjen («Opptak») viser avstanden mellom starten på hver av disse fire samtaler i sekunder, slik vi kunne måle den på opptaket.

Det vårt hjemmelagede dataprogram gjorde for oss, var å undersøke hvilken posisjon den nederste tidslinjen måtte ha for at samtlige samtaler på den skulle treffe hvert sitt skraverete felt på den øverste tidslinjen.

Svaret vi fikk var bedre enn vi hadde våget å håpe på. Slingringsmonnet for hver eneste hørbar hendelse på opptaket ble med denne operasjonen redusert fra 60 sekunder til kun tre sekunder.

Vi valgte å bruke det midterste tidspunktet, siden det ga oss minst feilmargin. Senere fikk vi tilgang til Spesialenhetens tidsestimat. De hadde også havnet innenfor vår feilmargin.

Nå kunne vi endelig bygge tidslinjen vår kraftig ut i et regneark. Det regnearket skulle bli et svært viktig verktøy i det videre arbeidet.

6.3. Avgjørende dunk fra en stige

Video- og bildemateriale vi hadde samlet inn måtte også tidfestes og organiseres. Tre videoer fra en tipser var spesielt interessante. Filnavnene inneholdt klokkeslett for når opptaket startet, med sekunder. I ett av klippene dro vi også kjensel på en lyd vi hadde hørt fra Michelsens lydopptak: En brannmann som roper «Her! Ta imot!» mens han sender ned en stige.

Dette gjorde at vi kunne synkronisere lydopptaket med videoen. Da gjorde vi en ny oppdagelse. Det vi hadde trodd var lyden av en metallgjenstand politiet brukte inne i bygget, viste seg å være lyden av stigen til brannvesenet som slo mot veggen utenfor. Hele videoklippet var tatt opp nøyaktig i de sekundene Michelsen ble skutt

inne i leiligheten. Vi kunne nå se hva som foregikk på gaten og at brannen ble slukket idet vi hørte de tre skuddene.

Vi klarte også å finne overlappinger med andre videoer. Slik bygget vi sakte ut små snutter til en sammenhengende video av viktige deler av hendelsen. Her fikk vi god bruk av videoklipp som vi ellers ville ha forkastet som verdiløse. De hjalp oss å få på plass detaljer vi ellers hadde gått glipp av, og til å fylle ut hull mellom klipp.

6.4. Når bestemte de seg for å slå inn døren?

Med en så nøyaktig tidslinje kunne vi påvise at det politifolkene hadde forklart i enkelte tilfeller var feil. Det gjaldt blant spørsmålet om hvorfor politiet bestemte seg for å slå seg inn i Michelsens leilighet. Ifølge deres forklaringer var det brannen i leiligheten som gjorde at de «tok døren», som det heter på politispråket. Det er et skritt som blir sett på som ytterst farlig, fordi politiet ikke kan vite hva som vil møte dem, og som her endte fatalt. I forklaringene ble det sagt at de måtte inn fordi de fryktet følgene av brannen.

Men vår tidslinje dokumenterte at politiet prøvde å bryte opp Michelsens dør allerede *før* det brant inne i leiligheten.

7. Hvordan lager vi en 3D-scene?

Vi hadde som tidligere nevnt bestemt oss for å visualisere deler av hendelsesforløpet ved hjelp av 3D-scener – noe vi aldri hadde gjort i BT før.

7.1. Hjelp fra utlandet

Denne typen rekonstruksjon er inspirert av lignende prosjekter i utlandet. Et videomøte med journalistene i New York Times som stod bak saken om [Breonna Taylor](#) hjalp oss i gang. Et tilfeldig feriebesøk på kunstmuseet Louisiana i Danmark, der Forensic Architecture hadde en av utstillingene, satte oss på sporet til deres arbeid på området. De ble invitert til Data-Skup samme høst, og samtalene med dem leverte svar på mange spørsmål vi hadde.

Selve modelleringen ble gjort i programmet Blender. Ingen i redaksjonen hadde nevneverdig 3D-erfaring. Kompetansen måtte derfor bygges i løpet av prosjektet, hovedsakelig gjennom å studere YouTube-videoer og Blenders omfattende dokumentasjon.

7.2. Detaljer og forenkling

Balansen mellom detaljer og forenkling var en av de største utfordringene i 3D-arbeidet. Forenkling er hele hensikten med enhver modell og en naturlig del av journalistikken. Tekniske begrensninger tvang oss til å forenkles enda mer:

filstørrelsen måtte være håndterbar for å holde lastetiden nede og modellen måtte vises i sanntid på et stort spekter av enheter.

Samtidig bekymret vi oss for at et fravær av detaljer ville bli misforstått: et rom kan virke umøblert og fattigslig når vi egentlig bare ikke vet *hvordan* det er møblert. Dette var et nytt og ganske unikt problem – i motsetning til en skriftlig fortelling kunne vi ikke bare utelate ting som var ukjent eller uviktig.

Modellen vår lignet dermed mer på en skisse enn et fotografi. Vi gjorde dette tydelig ved å velge en redusert fargepalett og en stil som etterligner en blyanttegning med brede, ujevne linjer. Dette grepet gjorde at vi kunne tillate oss å basere detaljer på antakelser eller usikre kilder – f.eks. kunne vi modellere en stilisert lenestol uten å vite nøyaktig hvordan den så ut, og plassere politifolkene ut ifra det de selv hadde forklart i avhør og rekonstruksjon. Andre detaljer måtte vi sløyfe fordi modelleringen ville ha krevd for mye tid og ressurser.

Vi mener at designgrepene våre gjorde at leseren intuitivt kunne forstå den innebygde usikkerheten.

7.3. Nye oppdagelser

At modelleringen også var til hjelp for oss selv, så vi flere eksempler på:

Politimannen som skjøt, forklarte i avhørene at Michelsen hadde vært på vei mot en av kollegaene med kniv. Da vi fikk satt politifolkene inn i trapperommet med riktig dimensjon, foran Michelsens dør, så vi at det slett ikke var sikkert Michelsen kunne se denne politimannen, på grunn av vinkelen.

Et annet eksempel: Da vi hadde fått modellen av trapperommet på plass, skjønte vi bedre hvorfor politiet først hadde tatt feil av dørene til Michelsen og naboen. Grunnen var rotasjonen på trappen, som vi så kunne forvirre.

Modellen ga også en helt annen forståelse av hvor trangt det ble med fire voksne personer utenfor Michelsens dør, og hvor tett på hverandre alle må ha vært.

8. Det store vendepunktet

Politiet var ennå ikke konfrontert med funnene våre. Et av de viktigste spørsmålene var hvorfor politibetjentene ble samlet til en samtale på politihuset etter aksjonen – til tross for at Riksadvokaten har slått fast at det er viktig at de holdes adskilt.

8.1. Bare lufting av følelser?

I det første intervjuet vi gjorde med politiet om defuse-samtalene, forklarte politiinspektør Morten Ørn at slike samlinger ble gjennomført rutinemessig etter

oppdrag som kunne være traumatiske for tjenestepersonene. Hensikten var å la dem få en «følelsmessig utlufting», uten å snakke om hendelsesforløpet. Dette var nødvendig for at politiet skulle oppfylle arbeidsgiveransvaret og følge arbeidsmiljøloven, argumenterte Ørn. Vi stusset på dette, for i avhørene kom det frem at politifolkene hadde fått konkrete opplysninger før avhør – altså hadde de ikke bare snakket om følelser.

Også i henleggelsesvedtaket var det formulert som at det hadde vært «en såkalt «defuse» (Emosjonell utlufting etter traumatisk opplevelse) med mannskapene uten at detaljer fra hendelsen ble diskutert». Det var først da vi leste avhørene at vi skjønnte at dette hadde vært en felles samling for alle som deltok.

Siden 2010 har fem personer blitt skutt av politiet i Vest politidistrikt. Ledelsen opplyste at defuse-samtaler var blitt gjennomført – før avhør – i fire av sakene. Hver gang var samtalene blitt klarert med Spesialenheten, som ga klarsignal. Dette var oppsiktsvekkende, slik vi så det. Utad har nemlig Spesialenheten gjentatte ganger understreket hvor viktig prinsippet om adskillelse er.

«Grunnen til dette er åpenbar, forklaringene som gis til Spesialenheten skal være minst mulig påvirket av kollegenes oppfatning av situasjonen», skriver de i et påtalevedtak.

8.2. Tillatelse i det skjulte

I virkeligheten har altså Spesialenheten i det skjulte gitt politifolk tillatelse til å snakke sammen før de går i avhør. Spesialenheten har ikke nevnt i påtalevedtakene at de har gitt klarsignal, og det viste seg senere at de heller ikke hadde informert Riksadvokaten om praksisen, eller sjekket om den var i tråd med rundskrivet.

Dette markerte et vendepunkt i arbeidet vårt. Det reiste også et nytt spørsmål: Når Riksadvokatens rundskriv rutinemessig ble brutt i Vest politidistrikt – kunne det samme være tilfelle i resten av landet?

8.3. Ny innsynsrunde hos Spesialenheten

På dette tidspunktet hadde vi jobbet med saken fra Ibsens gate i nesten ett år. Det virket nesten uoverkommelig å utvide prosjektet med en omfattende gransking av flere andre skytesaker.

Likevel bestemte vi oss for å be om innsyn i samtlige avhør av politifolk i alle de seks andre avgjorte sakene der politiet hadde skutt og drept noen siden 2010. Vi gjorde også denne avgrensingen for at ikke Spesialenheten skulle avvise innsynskravet. Denne delen av arbeidet ble likevel ikke så omfattende som fryktet. Spesialenheten

ville ikke gi oss full tilgang til avhørene, men gjennomgikk dem selv, og sendte oss utdrag der spørsmålet om adskillelse og defuse var berørt.

8.4. Spesialenheten konkluderte feil

Dette materialet fra Spesialenheten viste at i seks av de syv drapssakene ble politifolkene ikke holdt adskilt før avhør. I flere av sakene hadde de diskutert faktiske forhold og hendelsesforløpet på oppdragene.

I den siste saken, som gjaldt skuddene i Thereses gate i Oslo, avslo Spesialenheten innsyn. Begrunnelsen var at det sto i henleggelsen at retningslinjene var fulgt.

Vi klaget på dette, og viste til at innsynet avdekket at Spesialenheten tidligere hadde konkludert feil i en annen drapssak: Da en mann ble skutt av politiet i Innlandet i 2015, skrev Spesialenheten i henleggelsen at politifolkene ble holdt adskilt. Det stemte ikke. Avhøret av politimannen som skjøt, viste at de to kjørte alene sammen i bil til sykehuset etter skytingen.

Klagen førte frem. I avhøret sier den ene politimannen at han «har hatt mange kolleger innom, men har ikke snakket sak». Han sier også at han har møtt makkeren på oppdraget og sagt at hun «*leverte veldig bra.*»

På dette punktet refererer Spesialenheten politimannen direkte feil i påtalevedtaket. Spesialenhetens sjef skrev der at «*begge tjenestepersoner har uttalt at de i tråd med praksis ikke snakket med kolleger.*»

Dermed viste det seg at i samtlige syv drapssaker snakket de involverte politifolkene sammen før avhør, til tross for at Spesialenheten i to av sakene hevdet at retningslinjene ble fulgt.

I bare én av de syv sakene påpekte Spesialenheten i det offentliggjorte påtalevedtaket at regelen om adskillelse var brutt. I den saken kjørte de tre politifolkene sammen til politistasjonen, uten andre i bilen. De tømte og sikret våpnene selv, dusjet og la klærne til vask.

Gjennomgangen hos Spesialenheten viste at politifolkene ikke var blitt holdt adskilt før avhør i de mest alvorlige sakene. Men hvordan var rutinene for dette i de ulike politidistriktene? Ble defuse-samlinger bare gjennomført unntaksvis, eller var det fast praksis i hele Politi-Norge?

Vi satte nå i gang en systematisk ringerunde til ledelsen og tillitsvalgte i samtlige politidistrikter for å høre hvilke rutiner de hadde for saker som skulle etterforskes av Spesialenheten.

En politimann som hadde deltatt på en defuse-samtale etter en alvorlig skyteepisode i Rogaland, ga oppsiktsvekkende informasjon: «*Vi kommer helt sikkert til å høre mange versjoner av denne storyen, men vi vet hva som skjedde. Den holder vi på*», fortalte politimannen at han hadde sagt på samlingen.

Ringerunden avdekket at de fleste politidistriktene hadde nedfelt rutinene sine i lokale instruksjer, eller såkalte tiltakskort. Vi ba om innsyn i samtlige. Politidistriktene var ikke uten videre villige til å gi oss innsyn. Flere av dem avslø innsynskravet med henvisning til en bestemmelse i politiregisterloven om «*hensynet til politiets operative virksomhet*».

Vi mente at dette ikke var en gyldig unntakshjemmel, all den tid Politidirektoratet tidligere har offentliggjort sentrale retningslinjer for håndtering av skytesaker. Disse, og en rekke andre rutiner, er beskrevet i Politiets beredskapssystem, en publikasjon som er tilgjengelig for alle på politiets nettside.

Rundene med purringer og klager strakte seg over flere måneder. Men i februar 2023 hadde vi fått helt eller delvis innsyn i de aller fleste tiltakskortene.

De avslørte vidt forskjellige rutiner i politidistriktene når det gjaldt oppfølging av mannskapene. Både Vest og Sør-Vest politidistrikt hadde skriftlige rutiner for defuse-samlinger. Adskillelse var ikke nevnt med ett ord.

En defuse skulle være en «*gjennomgang av fakta og hendelsesforløp kort tid etter hendelse*», het det i tiltakskortet i Sør-Vest politidistrikt. En slik beskrivelse står i skarp kontrast til Spesialenhetens forutsetning om at man ikke skal «*snakke sak*» – altså diskutere hendelsesforløpet – på slike samlinger.

Tiltakskortet i Trøndelag politidistrikt så helt annerledes ut. Der var «*adskillelse av involverte mannskaper*» et eget krav.

9. Helt ukjent

Da vi la frem disse resultatene for sjefen for Spesialenheten, Terje Nybøe, utbrøt han: «*Det er ikke bra i det hele tatt. Det er det virkelig ikke.*»

Kort tid senere stilte Nybøe opp på en samling for politiets nasjonale ledergruppe. Der deltar samtlige politimestre, lederne i Politidirektoratet og lederne for politiets særorganer. Også assisterende riksadvokat Torunn Holmberg var møtt fram for å høre hva Nybøe hadde å si.

Da Nybøe i møtet redegjorde for BTs arbeid, var det helt ukjent både for Riksadvokaten og Politidirektoratet at Spesialenheten har gitt tillatelse til at politifolk får snakke ut etter at de har skutt personer – før de går i avhør.

«Dette må vi se nærmere på», har Holmberg senere sagt at hun tenkte da Nybøe fortalte hva BT hadde avdekket.

10. Motvillig riksadvokat

Både Riksadvokaten, Politidirektoratet og Spesialenheten gikk umiddelbart i gang med et samarbeid om å lage nye, nasjonale retningslinjer.

På dette tidspunktet hadde vi prøvd i flere måneder å få et intervju med Riksadvokaten for å høre hvordan de vurderte praksisen med samlinger for politifolk. I august, to måneder etter at vi hadde publisert hovedsaken i prosjektet, stilte endelig assisterende riksadvokat Holmberg til intervju. Hun slo fast at prinsippet om adskillelse var soleklart, og nedfelt i rettspraksis fra Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg. Hun kunne ikke utelukke at Norge kan ha gjort seg skyldig i brudd på Den europeiske menneskerettighetskonvensjon.

Norges fremste fagmyndighet på området – Norges institusjon for menneskerettigheter – har vurdert spørsmålet. De slår fast at plikten til adskillelse også kan gjelde i saker der liv ikke er gått tapt – for eksempel når det har vært fare for liv, eller ved mistanke om politivold.

11. Hvor mange EMK-brudd?

I hvor mange saker har politifolk ikke blitt adskilt etter at de har skutt? Og i hvor mange av disse kan staten ha brutt EMK?

Flere stortingspolitikere har krevd en gjennomgang for å få svarene på dette. Men det får de ikke, hvis det blir opp til Spesialenheten, Politidirektoratet, Riksadvokaten og justisministeren. Alle har sagt nei til å gjennomgå tidligere saker hos Spesialenheten for å avdekke hvor ofte det er gitt tillatelse til defuse-samlinger. Det ble derfor opp til oss å ta ballen videre.

11.1. POD trenger hjelp!

POD utarbeider årlig et statistikknotat som viser antallet skyteepisoder. Vi tenkte derfor at POD også måtte ha oversikt over alle sakene, og at vi enkelt kunne be om innsyn i de dokumentene de hadde om hver enkelt. Slik var det ikke.

Dersom vi ville ha innsyn i hver enkelt skytesak, krevde de hjelp av oss til å finne fram i eget arkiv, ifølge en e-post fra POD:

Hvert innsynskrav måtte opplyse hvilket år skytingen hadde skjedd, om det var snakk om varselskudd, skudd mot et menneske, eller skudd mot kjøretøy, og i hvilket

politidistrikt skytingen hadde skjedd. POD bad også om å få vite nøyaktig tid og sted for hver skyting, og gjerne også «*nøkkelopplysninger om hendelsen/situasjonstype*».

For å få innsyn i rapportene politiet sender inn etter at de har skutt, måtte vi altså selv først samle sammen store mengder data om hver hendelse.

11.2. Jakten på de fire siste sakene

Vi hadde gjennom prosjektet vedlikeholdt et regneark med saker vi kjente til. Men denne oversikten stemte ikke med antallet som var gjengitt i statistikknotatet. Det skulle være 35 hendelser siden 2010, vi fant bare 31.

På Spesialenhetens nettsted finnes en egen kategori for «*Saker der politiet har brukt skytevåpen*». Her kunne vi kanskje finne de fire som manglet? Kategorien har 158 forskjellige sider, og er laget slik at det er tidkrevende å gå gjennom. Vi kom også over saker som dreide seg om bruk av skytevåpen, men som ikke hadde fått tildelt denne kategorien. Var disse blitt feilkategorisert, eller var de alternative versjoner av avgjørelser som alt var kategorisert? Fantest det saker hos Spesialenheten som ikke var rapportert inn til POD?

For å få best mulig oversikt bestemte vi oss for å skrape nettsiden. Vi brukte først verktøyet «Screaming Frog SEO Spider» for å få en overflatisk oversikt. Denne oversikten brukte vi til lage et eget skrapeprogram for hele nettstedet. Det resulterte i en oversikt på i overkant av 6000 dokumenter. Vi hentet ut strukturert informasjon om hvert enkelt dokument i et regneark.

Vi analyserte resultatet og plukket ut alle som inneholdt ord som kunne tyde på at de dreide seg om bruk av skytevåpen. Dette ga oss 186 saker som vi gikk gjennom. Her oppdaget vi de fire vi manglet. Vi fant ingen ytterligere saker, så nå stemte antallet hos Spesialenheten med PODs statistikk. Det viste seg også at det ligger ute flere versjoner av samme sak.

Vi har nå gjort jobben POD krevde av oss. Et regneark med detaljerte opplysninger om 47 ulike skytesaker siden 2004 er sendt inn. Vi venter fortsatt på svar på innsynskravet.

12. Etske problemstillinger

Med tilgang til så sterkt materiale som i saken om Morten Michelsen, måtte vi underveis gjøre grundige etske vurderinger. Det var mange hensyn å ta: Michelsen som ikke kunne gi tillatelse, foreldrene og lesere. Vi advarte mot sterke lydinntrykk i starten av saken.

Foreldrene fikk høre og lese gjennom hovedsaken før publisering. Det var naturlig nok en stor påkjenning for dem, men de hadde ikke innvendinger mot bruken i denne konteksten.

Vi hadde også grundige etiske diskusjoner om hvor detaljert vi skulle beskrive Michelsens psykiske helse, siden han ikke kunne gi samtykke til dette selv. For å forstå hans reaksjoner i forkant av skuddene, var det viktig å beskrive hvordan hans sykdom kunne arte seg og beskrive vanlige symptomer.

Michelsen hadde en historikk hos politiet. Hvor dypt vi skulle gå i hans fortid? Vi landet på at et innblikk i den var nødvendig for å forstå hvorfor politiet var bevæpnet. Vi valgte å anonymisere involverte i politiet for å redusere belastningen. Alle nødetatene ble varslet noen dager før vi publiserte hovedsaken, for at de kunne sette i verk eventuelle HR-tiltak for å ivareta de involverte.

13. Spesielle erfaringer

Arbeidet med dette prosjektet har tatt mye lenger tid enn vi forutså da vi begynte. Årsaken er tredelt: 3D-modelleringen var veldig tidkrevende, det samme ble innsynsprosessene. Og den viktigste grunnen: Prosjektet gikk fra å handle om en enkeltsak til å bli en gransking av alle norske politiskytinger de siste årene.

13.1. Kildepleie

Fra sidelinjen har et foreldrepar i dyp sorg fulgt prosjektet. De har vist en enorm tålmodighet underveis. Det har vært krevende for dem at arbeidet har dratt ut. Ivaretagelsen av nærmeste pårørende til Morten Michelsen har derfor vært viktig. Siden vi var såpass mange involvert, valgte vi ut én av journalistene som deres primærkontakt. Primærkontakten skulle også oppdatere foreldrene jevnlig om status og fremdrift.

13.2. Maraton-innsyn

Vi er i skrivende stund ikke i mål med alle spor vi fant i materialet vårt. Det ene skiller seg såpass ut at det er verdt å nevne særskilt.

Alle landets AMK-sentraler har et merkingssystem for å varsle ambulansepersonell om spesielle forhold ved pasienten de skal rykke ut til. Det kan være alt fra vanskelig adkomst og hyperallergi til mulig voldsfare.

I avhørene kom det frem at Morten Michelsen hadde en slik varseltrekant-merking. Etter innsynsrunder fikk vi også ut ordlyden: «*Paranoide vrangforestillinger, har truet med stikk-/huggvåpen. Bør ha med politi.*» Dette ble formidlet til politiet under utrykningen til Ibsens gate.

Slik merking er ukjent for de fleste. Ingen har kartlagt hvor mange i Norge som har en varseltekant, hvilke rutiner helseforetakene har for hva som havner der, eller hvor ofte listene vaskes. Vi ville blant annet sjekke om ikke-dokumenterte påstander fra helsearbeidere kunne bli liggende i systemet i årevis. Merknadene kan åpenbart bli en del av beslutningsgrunnlaget for om politiet væpner seg eller ikke på et oppdrag. Derfor anså vi dette som viktig.

Vi ba alle landets helseforetak om innsyn. Vi ville vite antall, hvilke rutiner som fantes, og ha anonymisert ordlyd av merkingen.

Vi fikk tall fra alle, men ordlyden i oppføringene fikk vi fra bare halvparten. Vi valgte ut to helseforetak som prøvesteiner og gikk hele klagerunden til Sivilombudet. Men fikk fortsatt nei. I ett avslag var arbeidsmengden for helseforetaket utslagsgivende. At større helseforetak hadde gitt oss de samme opplysningene i løpet av kort tid, og at vi hadde sjekket med teknisk ekspertise på systemene hvor omfattende dette egentlig var, hjalp ikke.

Den andre klagen ville ikke Sivilombudet prioritere på grunn av mange saker i kø.

Vi ville også ettergå hvorfor Michelsens merking hos AMK hadde stått uendret siden 2014, selv om ingenting av det vi hadde sett i politiets logger skulle tilsi at han hadde opptrådt truende overfor helsepersonell.

En måte å gjøre det på, var å søke innsyn i uønskede hendelser knyttet til Michelsen i Helse Bergens avviksystem. Også her fikk vi avslag. Departementet bad Helse Bergen vurdere innsyn på nytt, men helseforetaket valgte å opprettholde avslaget av hensyn til varslingskulturen. Innsynsarbeidet knyttet til varseltekantene har vart i over ett år, og vi jobber fortsatt med denne delen av prosjektet.

14. Funn og konsekvenser

Vi er ikke kjent med at politiskytinger i Norge tidligere er kartlagt på en tilsvarende måte. Underveis i arbeidet har vi avdekket en rekke problematiske sider ved forholdet mellom politiet og Spesialenheten. Dette har resultert i nærmere 30 oppfølgingssaker så langt.

BT har blant annet avdekket at:

- Politifolk som har drept, snakker sammen før de går i avhør. Det er stikk i strid med Riksadvokatens instruks.
- Praksisen kan være brudd på menneskerettighetene, ifølge Riksadvokaten. Men hverken Riksadvokaten, Spesialenheten eller Politidirektoratet vil undersøke hvor ofte det har skjedd.
- I fire av de fem siste sakene der politiet i Vest har skutt noen, har Spesialenheten tillatt samtaler mellom politifolkene før de har blitt avhørt.

- Spesialenheten har ikke informert Riksadvokaten om at de lar politifolk snakke sammen før avhør.
- Riksadvokaten har kun hatt ett tilsyn med Spesialenheten på 17 år.
- De aller fleste av Spesialenhetens etterforskere er tidligere politifolk og medlemmer av Politiets fellesforbund.
- Etterforskeren i saken fra Thereses gate var i et forhold med innsatslederen på stedet. Spesialenhetens sjef advarer mot forhold som kan reise habilitetsspørsmål. Han er selv i et forhold med visepolitimesteren i Vest PD.
- Etter skytingen i Lavangen tok politiet 17 avhør som de delte med Spesialenheten. Riksadvokaten kritiserte i ettertid politiet for parallell etterforskning, og advarer Spesialenheten mot å basere seg på etterforskning gjort av samme politidistrikt.
- I en skytesak fra Sandnessjøen avhørte ikke Spesialenheten nøkkelvitner som var kritiske til politiet, og heller ikke fornærmede selv. I stedet baserte de seg på det lokale politiets etterforskning.
- I et flertall av Spesialenhetens alvorligste saker er det lokalt politi – altså kolleger av dem som etterforskes – som gjør åstedsarbeidet.
- Politiet i Finnmark varslet ikke Spesialenheten om at de hadde skutt en mann, fordi de ikke fant telefonnummeret.

BTs arbeid pågår fremdeles, men konsekvensene er allerede betydelige.

- Justisminister Emilie Enger Mehl vil ha nye rutiner etter politiskytinger.
- Riksadvokaten slår fast at praksisen med forhåndsgodkjente samtaler før avhør ikke er akseptabel.
- Politidirektoratet lager nå de første nasjonale retningslinjene for hvordan mannskap som er involvert i skyteepisoder skal håndteres.
- Spesialenheten har sagt at de vil ha stor oppmerksomhet om denne problematikken fremover, også i påtalevedtakene.
- Assisterende riksadvokat Torunn Holmberg sier til BT i januar at de nå ser på behovet for presiseringer i rundskrivet som regulerer praksisen.

En av de siste artiklene som er publisert, er et intervju med foreldrene. De har vurdert om de skal saksøke staten. Da de leste Riksadvokatens uttalelse om at politiet kan ha brutt menneskerettighetene, reagerte Michelsens mor, Vibekke, slik: – Hvis Riksadvokaten mener dette, bør vi få en unnskyldning.

Vedlegg

1. Liste over publiserte saker
2. Distribuert flygeblad

Publiserte saker

17.06.2023

[Tre skudd i Ibsens gate](#)

22.06.2023

[Regelverket brytes når politiet har drept](#)

24.06.2023

[– Alvorlig at regelverket ikke følges når politiet dreper](#)

26.06.2023

[Har godkjent samtaler mellom politi som har skutt andre](#)

27.06.2023

[– Vi som sitter her inne nå, vi vet sannheten](#)

28.06.2023

[De har allerede et tillitsproblem. Politidrap hjelper ikke på.](#)

29.06.2023

[Informerte aldri Riksadvokaten om politi-samlinger](#)

30.06.2023

[Har ikke undersøkt Spesialenheten på 15 år](#)

13.07.2023

[Justisministeren varslar endringar i rutineane når politiet drep](#)

31.08.2023

[Politiledelsen vil ikke skille politifolk som har skutt](#)

01.09.2023

[Riksadvokaten: Norge kan ha brutt menneskerettighetene etter politiskytinger](#)

01.09.2023

[I april mente Riksadvokaten at alt var greit. Nå skal praksisen endres.](#)

22.09.2023

[Politiet endrer praksis i skytesaker](#)

04.10.2023

[Vil ikke undersøke hvor ofte politiet har snakket sammen før avhør](#)

10.10.2023

[Krever gjennomgang av politisamtaler](#)

26.10.2023

[Spesialenheten hevdet rutinene ble fulgt etter politiskyting. Det stemte ikke.](#)

01.11.2023

[Legger frem nye rutiner for politiet: «Pålegg om adskillelse skal følges»](#)

02.11.2023

[Politiskytingene: – Staten må reparere brudd på menneskerettigheter](#)

06.11.2023

[Politiet avhørte 17 vitner i skytesak der de selv var mistenkt](#)

11.11.2023

[– Du skyter ikke han, ropte politikvinnen. Så ble fire skudd avfyrt mot Kurts bil.](#)

13.11.2023

[– Tøft av ambulansarbeiderne å si ifra](#)

14.11.2023

[Allerede for 17 år siden fikk politiet kritikk for regelbrudd](#)

22.11.2023

[De skal etterforske politiet. Samtidig er de medlemmer av politiets fagforening.](#)

24.11.2023

[Etterforskeren avhørte den mistenkte politibetjenten. Samtidig var hun i et forhold med politiets innsatsleder.](#)

29.11.2023

[Politiet skjøt en mann. Etterpå fant de ikke nummeret til Spesialenheten.](#)

11.12.2023

[I sak etter sak etterforsker politiet seg selv. – Klart uheldig, sier advokat.](#)

18.12.2023

[Dette er blitt mer vanlig for politiet. – Vi vet aldri hva som venter oss.](#)

14.01.2024

[Justisminister Mehl ønsker nye rutiner etter politiskytinger](#)

15.01.2024

[– Hvis Riksadvokaten mener dette, bør vi få en unnskyldning](#)

Can you help our journalist?

Kan du hjelpe BTs journalist?

Har du bilder eller video fra 21. desember 2020? Den kvelden ble Morten Michelsen (39) skutt av politiet inne i oppgangen i Ibsens gate 51. Det skjedde ca. kl. 22.35. Michelsen døde av skadene. Et stort antall politibiler, brannbiler og sykebiler var på stedet. Bergens Tidende arbeider med å finne ut mer om hva som skjedde, og ønsker å komme i kontakt med alle som har informasjon om hendelsen. Kan du sjekke din mobiltelefon og se om du har bilder eller video fra 21. desember 2020? Kanskje kjenner du andre som brukte mobilkameraet den kvelden, eller som vet noe?

Kontakt Per Lindberg, journalist i Bergens Tidende, på mobil 909 39396 (også på WhatsApp og Signal), på e-post per.lindberg@bt.no, eller bruk QR-koden nedenfor. Du kan ta kontakt anonymt og i full fortrolighet.

Om du har spørsmål om denne henvendelsen: Kontakt nyhetsleder Eystein Røssum i B'T, tlf. 975 21885 eller e-post er@bt.no.

Can you help the journalists at Bergens Tidende?

Do you have any photos or videos from December 21st, 2020? That night, at around 10.35 pm, Morten Michelsen (39) was shot by the police inside Ibsens Gate no. 51. Michelsen died from his injuries. There were a large number of police cars, fire engines and ambulances at the scene. A group of reporters from Bergens Tidende is now looking into the incident, working to find out more about what actually happened that night. Therefore, we kindly ask you to check your phone to see if you have any photos or videos from that evening. Or perhaps you know others who might have? We are looking for any information related to the incident.

Please contact Per Lindberg, a journalist at Bergens Tidende, by phone 909 39 396 (available also on WhatsApp and Signal) or by email per.lindberg@bt.no. You can also scan the QR code below to get in touch.

All contact will be kept confidential.

If you have any questions, please don't hesitate to contact the head of investigative projects at Bergens Tidende, Eystein Røssum, 975 21 885, email address: er@bt.no

مرحباً! هل يمكنك مساعدة صحفيين جريدة Bergens Tidende في عملهم الاستقصائي؟

تود معرفة في حال كان لديك صور أو مقطع فيديو من يوم 21 ديسمبر/كانون الأول من عام 2020؟ في ذلك اليوم قامت الشرطة بإطلاق النار على مورتان ميشيلسن البالغ من العمر 39 عامًا. تم ذلك في شارع إيسن Ibsens gate بالقرب من البناة رقم 51.

الحادثة وقعت حوالي الساعة العاشرة والنصف مساءً. توفي ميشيلسن بعد ذلك متأثراً بجراحه.

تواجد في المكان آنذاك عدد كبير من سيارات الشرطة والإطفاء والإسعاف، وتعمل جريدة Bergens Tidende على كشف المزيد من التفاصيل حول ما حدث ذلك اليوم، وتود التواصل مع أي شخص لديه معلومات حول الحادث. لذلك، نود لو كان بإمكانك التحقق من هاتفك المحمول والتحقق فيما إذا كان لديك أي صورة أو مقطع فيديو من يوم 21 ديسمبر/كانون الأول 2020؟

أو قد تسأل الآخرين من المحتمل أنهم التقطوا صور أو فيديو في تلك الليلة؟

في حال معرفتك لأي تفاصيل حول الحادثة أو امتلاكك لأي دليل مصوري، يرجى التواصل مع:
المصحفي بير ليندبيرغ Per Lindberg
الهاتف المحمول 39396 909
(يمكن التواصل أيضاً عبر WhatsApp و Signal)
البريد الإلكتروني per.lindberg@bt.no

كما يمكنك استخدام الكود أدناه.

في حال كنت تود التحدث باللغة العربية عن الحادثة، يرجى الاتصال بالمصحفي أسماء شاهين Osama Shaheen
الهاتف المحمول 45844399
البريد الإلكتروني osama.shaheen@bt.no

تود التتبع أنه بالإمكان التواصل معنا دون الحاجة للتكلم عن هويتك.

إذا كان لديك أي أسئلة حول هذه الحادثة، يمكنك التواصل مع محرر الأخبار في جريدة Bergens Tidende [إيشتاين رويسوم Eystein Røssum](mailto:er@bt.no)
الهاتف المحمول 21885 975
البريد الإلكتروني er@bt.no

Czy możesz pomóc dziennikarzowi Bergens Tidende?

Czy masz zdjęcia lub film video z 21 grudnia 2020 roku? Wczoraj tego dnia Morten Michelsen (39) został postrzelony przez policję w klatce schodowej budynku przy ulicy Ibsens gate 51. Zdarzenie miało miejsce około godz. 22:35. Michelsen zmarł w wyniku odniesionych ran. Na miejscu znajdowała się duża liczba radiowozów, wozów pożarowych oraz karettek. Bergens Tidende stara się dowiedzieć więcej na temat tego, co się wtedy wydarzyło; w związku z tym chcemy nawiązać kontakt z każdą osobą, która posiada informacje na ten temat. Czy możesz zajrzeć do swojego smartfona i sprawdzić, czy masz w nim zdjęcia lub film video z 21 grudnia 2020 r.? A może znasz kogoś, kto tego wieczoru używał aparatu w telefonie lub wie coś na temat tej sprawy?

Skontaktuj się z Perem Lindbergiem, dziennikarzem Bergens Tidende, pod numerem telefonu 909 39396 (także na WhatsApp i Signal) lub e-mailem per.lindberg@bt.no. Możesz też skorzystać z kodu QR poniżej. Możesz skontaktować się z nami anonimowo, z zachowaniem pełnej poufności.

Jeśli masz pytania dotyczące tej wiadomości, skontaktuj się z kierownikiem działu Eysteinem Røssum z Bergens Tidende, tel. 975 21885 lub e-mail er@bt.no.